

JELENTŐSEN FIATALODOTT AZ MTA KUTATÓI ÁLLOMÁNYA

Török Ádám főtitkár beszámolója

Az MTA kutatóhálózat személyi és költségvetési feltételei hasonlóak voltak 2015-ben, mint az előző évben. A tudományos teljesítmény mutatószámai, a publikációs és idézettségi adatok némi visszaesést jeleznek, a nemzetközi pályázatokon való részvétel viszont egyértelmű sikereket hozott több intézmény számára is. A közgyűlésen Török Ádám, az MTA főtitkára számolt be az akadémiai kutatóhelyek 2015-ös tudományos tevékenységéről.¹

„Különösen eredményesen pályáztak kutatások megvalósítására európai uniós és egyéb külföldi pályázatokon az MTA kutatóhálózatának tagjai, a sikert pedig nem javuló pénzügyi feltételek mellett érték el” – emelte ki az akadémiai kutatóhelyek 2015-ös tevékenységéről szóló beszámolójában Török Ádám, az MTA főtitkára. Tavaly a kutatóhálózat személyi és költségvetési feltételei hasonlóak voltak, mint egy évvel korábban.

A tudományos teljesítmény mutatószámai a publikációs és idézettségi adatok, valamint az elnyert oltalmak tekintetében némi visszaesést jeleznek – derült ki a főtitkár előterjesztéséből.

Az MTA kutatóközpontokból, kutatóközpontok alá tartozó intézetekből, önálló jogállású intézetekből, valamint kutatócsoport-

tokból álló kutatóhálózata alapvetően 2015-ben is a korábbi évek struktúrájában működött, és csak kisebb változások történtek: a Műszaki Fizikai és Anyagtudományi Intézet a Természettudományi Kutatóközpontból átkerült az Energiatudományi Kutatóközpontba. A kutatócsoportok közül csupán a Lendület-kutatócsoportok száma változott. A 2015. évi pályázati fordulóban 13 újabb csoport alakult: 6 akadémiai kutatóintézetekben, 7 egyetemeken.

A 2012-ben megalakult 8 új kutatóközpont főigazgatói posztjaira az MTA elnöke pályázatot írt ki, a pályázatok rendben lezajlottak, a kutatóközpontok feléne élére új vezető került.

2015-ben az Akadémia kutatóintézet-hálózatának összes – az MTA fejezetétől és más költségvetési fejezetektől származó – költségvetési támogatása 21,46 milliárd Ft-ot tett ki, ennek több mint 40%-ához a kutatóintézetek akadémiai pályázatok útján juthattak hozzá. A kutatóintézetekben dolgozók átlagléttszáma 4086 fő volt, tehát az előző évhez képest mindössze 0,1%-kal csökkent.

Fiatalodó kutatói állomány

A kutatói átlagléttszám az elmúlt évek stagnálása után valamelyest (2,2%-kal) növekedett, és 2015-ben 2476-ra emelkedett. Ezzel egyidejűleg a nem kutatók száma tovább csökkent; a folyamat összhangban van a kutatóhálózat

megújításának célkitűzésével. A kutatók 45%-a a matematikai és természettudományok, 35%-a az élettudományok, 20%-a pedig a bölcsészeti- és társadalomtudományok területén dolgozott. A létszámemelkedést elsősorban az újabb egyetemi Lendület-csoportok és a csoportok kutatómunkájához csatlakozó posztdoktori támogatottak eredményezték.

Az elmúlt években jelentősen fiatalodott az MTA kutatói állománya, amihez hozzájárultak a fiatalabb generációt támogató kutatási pályázatok is, mint a Lendület program vagy a posztdoktori pályázat. A kutatók 13%-a a 30 év alatti, további 35%-a a 30 és 40 év közötti korosztályba tartozik. Az 51 és 60 év közötti kutatók aránya évről évre némileg csökken: 2015-ben arányuk 16% volt. A 61 és 70 év közöttiek 11%-os arányt képviselnek a kutatók között, és 70 éves kor felett pedig nem állt a kutatóhálózatban kutatói alkalmazotti alkalmazásban egy fő sem.

Változatlan feltételek mellett kevesebb tudományos publikáció

A kutatóintézet-hálózatban összesen 6151 tudományos, oktatási és tudományos ismeretterjesztő publikáció jelent meg a tavalyi évben (5%-kal kevesebb, mint 2014-ben). A teljes publikációs terméken belül a tudományos publikációk aránya több mint 90%.

A tudományterületi megoszlást figyelembe véve megállapítható, hogy a csökkenés a matematikai és természettudományi területen a legnagyobb mértékű (12,8%). Az élettudományi területen 8%-kal kevesebbet publikáltak, a bölcsészeti- és társadalomtudományi területen viszont kissé (2%-kal) nőtt a megjelent tudományos művek száma. Összességében megállapítható, hogy az akadémiai kutatóhálózat teljesítménye – az előző évhez hasonló személyi és költségvetési felté-

telek mellett – egyes fő mutatók tekintetében, mint a publikáció, az idézettségi és oltalmi adatok, 2015-ben kissé csökkent, követve a 2012 óta tartó tendenciát.

A felsőoktatásban való részvétel szinten maradt, az alacsonyabb szintű képzésben erősödött, a doktori képzésben kissé csökkent. Várhatóan a felsőoktatás és az Akadémia együttműködésének további erősítését szolgálja majd az az együttműködési megállapodás, amelyet az Emberi Erőforrások Minisztériuma és a Magyar Tudományos Akadémia 2015 őszén készített elő, és képviselői várhatóan 2016 első félévében írnak alá. Bár a fő mutatók továbbra sem adnak egyenletes képet, kisebb ingadozással a trendbe illeszkednek, tény a régióon belül továbbra is kedvező nemzetközi pozíciók megtartása.

Mérlegen fél évtized tudományos teljesítménye

A hálózat 2010–2015 közötti tudományos tevékenységét egy eseti bizottság értékeli az Akadémiai Kutatóintézetek Tanácsa (AKT) felkérésére. A cél egyrészt a kutatás színvonalának megítélése nemzetközi összehasonlításban (az adott szakterület, illetve diszciplína nemzetközi standardjához mérten), másrészt a 2011. évi átszervezés eredményességének megítélése és javaslatlattétel az esetleges módosításra. A folyamat 2016 májusában kezdődik, eredményét az AKT elnöke az MTA 2017. évi közgyűlése elé terjeszti.

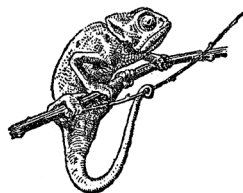
Török Ádám a 2015-ös évről beszámolva arra is kitért, hogy a Természettudományi Kutatóközpontból (TTK) komoly jelzések érkeztek az intézmény pénzügyi és szervezeti gondjairól az MTA vezetői számára: az év második felére a likviditási probléma mellett jelentős fedezeti hiány tárult fel, ami nagymértékben megnehezítette a vállalt kutatási programok teljesítését. A 2016 januárjában külső

¹ Az akadémiai kutatóhelyek és az Akadémiai Kutatóintézetek Tanácsa 2015. évi tevékenységéről szóló beszámoló az MTA honlapján olvashatók.

szakértők bevonásával lefolytatott szakmai és pénzügyi vizsgálatok eredményeinek felhasználásával elkészült a TTK 2016–2018-ra terjedő konszolidációs terve.

A főtitkári beszámoló utáni határozathozatalok sorában az MTA 187. közgyűlése el-

fogadta az akadémiai kutatóhelyek 2015-ös tudományos tevékenységéről szóló beszámolót, és az akadémiai kutatóhálózat területi felügyeletét ellátó Akadémiai Kutatóintézetek Tanácsának 2015. évi tevékenységéről szóló beszámolót is.

NŐ AZ AKADÉMIA KÖLTSÉGVETÉSE, EMELIK A KUTATÓI BÉREKET

Növekvő saját bevételek, folytatódó beruházások, az intézmények rekonstrukciója, új tudományos programok indítása jellemezte a Magyar Tudományos Akadémia 2015. évi gazdálkodását. Az eredményeket – az ideai beruházások és a 2017-es tervek mellett – Lovász László ismertette az MTA 187. közgyűlésén.

Az MTA elnöke beszámolójában a mutatókat sorolva kitért arra, hogy az Akadémia jóváhagyott költségvetési támogatása 2015-ben csaknem 40 milliárd (39,8 milliárd) forint volt, ez némileg csökkent az OTKA-programok átcsoportosítása miatt. A költségvetési támogatás közel háromnegyede közvetlen kutatási célokat szolgált. A saját bevétel 26,1 milliárd forintot tett ki, ami 2,1%-kal haladta meg az előző évit. Az MTA összkiadása 67,6 milliárd forintot tett ki, ami 2,5 milliárd forinttal haladta meg a 2014-es évi szintet. Az alkalmazottak átlagléttszáma 5384 fő, ebből 3067 volt a kutatók létszáma.

Lovász László a főbb fejezeti támogatásokat részletezve elmondta, hogy a kutatási infrastruktúra fejlesztésére 2,1 milliárd forint jutott, a Lendület programra pedig 3,6 milliárd. Kiválósági központok támogatására 300 millió forintot fordított az MTA – a felsőoktatás és az akadémiai kutatóintézet-hálózat 2014-ben indult együttműködésében olyan új kutatási innovációs centrumok kialakítása a cél, amelyek külföldről is képesek kutatókat Magyarországra vonzani. A Posztdoktori Kutatói Programra 600 millió forintot fordí-

tott az Akadémia, pályázatok kiegészítő támogatására pedig 1 milliárd forintot.

Fejlesztések és felújítások

A 2015-ben megvalósuló, folytatódó kiemelt fejlesztéseket ismertette Lovász László elmondta, hogy az MTA Bölcsész- és Társadalomtudományok Kutatóházának 8,5 milliárd forint összértékű beruházásából tavaly 2,4 milliárd forintot fordítottak a projektre. Az MTA Szegedi Biológiai Kutatóközpont (MTA SZBK) felújításának első ütemére 669 millió forintot költöttek, az MTA Csillagászati és Földtudományi Kutatóközpont főépületének rekonstrukciója pedig 650 millió forintba került.

Az MTA elnöke kitért a 2015-ben eldöntött kiemelt programokra is. Mint ismertetéséből kiderült, a Martonvásári Agrár-innovációs Centrum létrehozására az állami költségvetés MTA fejezetében 6,8 milliárd forintot irányoztak elő (ehhez járulnak még az NKFIH által finanszírozandó kutatási infrastruktúra-fejlesztések), az MTA Kísérleti Orvostudományi Kutatóintézet új épületére pedig 3,5 milliárdot. Hatszázmillió forintot fordítanak az MTA Nyelvtudományi Intézetének a felújítására, az MTA SZBK rekonstrukciójának második ütemére pedig 511 millió forintot.

A 2017-es költségvetési támogatás irányelveit taglalva az MTA elnöke arról tájékoztatta a Közgyűlést, hogy a jövő évi költségvetési támogatás 46 milliárd forintra nő. Az MTA